

Jutaajat Kitkan mökin edessä

Osa lomaleiriläisistä pääsi Mustavuoren huipulle

10 • 2008

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Lokakuu

Oikeus henkilökohtaiseen apuun vahvistuu

Maailma sai kuurosokean lakimiehen

Jutaajien matkassa ylä- ja alamäkeä

Sisältö

Kettu vieraili Toimintakeskuksella....	2
Pääkirjoitus: Hyvä, paha tietotekniikka...	3
Vaikeavammaisen oikeus henkilökohtaiseen apuun vahvistuu.....	4
Maailma on nyt saanut kuurosokean lakimiehen.....	7
Viisi kysymystä.....	8
Muistutus: Kunnallisvaalit 2008!.....	8
IT-tuki esittäytyy.....	9
Anna palautetta IT-toiminnasta!.....	11
Uusia apuvälineitä kaivataan eniten kommunikaatioon ja tiedonsiirtoon....	12
Arvoitusten monet kasvot.....	14
Lomaleiri Orilammella.....	16
Jutaajien matkassa ylä- ja alamäkeä....	17
Ryhmäkuvat jutaajista ja lomaleiriläisistä.....	20

Seuraava Tuntosarvi nro 11 ilmestyy 14.11. Aineiston viimeinen jättöpäivä on 29.10.

Kannen kuvassa **Riku Virtanen** osallistuu mielenosoitukseen eduskuntatalon edessä 29.9.2006. Rikusta lisää s. 7. Kuva: **Tuija Wetterstrand**.

Kettu vieraili Toimintakeskuksella

Vieno Hyttinen

Tervehdys lukijoille! Meidän pihalla täällä Toimintakeskuksessa vierailee eläimiä. Torstaina 25.9. nähtiin pieni kettu lepäämässä Liisan talon takana kalliolla. Sitten täällä liikkuu myös ru-sakoita. Harmi, etten niitä itse näe!■

Kuvan Toimintakeskuksen pihassa vierailleesta ketusta nappasi Pentti Pietiläinen.

TUNTOSARVI 34. vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry. **Taitto:** Tuija Wetterstrand, **Toimitus:** Päätoimittaja, tiedottaja Tuija Wetterstrand, p. (09) 54953521, matkap. 040 7532026, tekstip. (09) 54953526, faksi (09) 54953517, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi. **Toimitusneuvosto:** Anu Mikkola (puheenjohtaja), Carita Halme, Esko Jäntti, Kauko Kokkonen, Merja Vähämaa, Raili Karisaari (sihteeri), Tuija Wetterstrand (päätoimittaja). **Hinta:** Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteellä, videona, ja/tai elektronisena versiona. Ruotsinkielinen Känfelsprödet ilmestyy 5 kertaa vuodessa isokirjoituksella. **Tilaukset ja osoitteenmuutokset:** Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, p. (09) 5495 350, tekstip. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi. Toimiston aukioloaika ma-pe klo 8.00-15.45. **Painopaikka:** Kopio Niini Finland Oy. Toimituksella on oikeus käyttää lehden juttuja yhdistyksen internet-sivuilla **www.kuurosokeat.fi**. Tuntosarvi on Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liiton Kultti ry:n jäsenlehti

Hyvä, paha tietotekniikka

Kun sähköpostit eivät kulje ja nettiin ei pääse, on nykyajan ihminen lähes toimintakyvytön. Jokapäiväinen elämämme on monin tavoin sidoksissa tietotekniikkaan. Tietotekniikka mahdollistaa sen, että erilaista tietoa voidaan digitaalisesti muokata, siirtää, tallentaa ja hakea nopeasti ja tehokkaasti. Mutta kun joku osa-alue pettää niin huomataan, kuinka riippuvaisia ja samalla hyvin haavoittuvaisia tietotekniikan suhteen olemme. Esimerkiksi vika junien ohjausjärjestelmässä suistaa nopeasti koko maan raideliikenteen kaaokseen.

Valtaosa tiedosta välittyy nykyään digitaalisten tietoverkkojen kautta. Tietoverkoissa päätelaitteet, esimerkiksi tietokoneet tai matkapuhelimet on kytketty yhteen tiedonvälitystä varten. Internet on tunnetuin, maailmanlaajuinen tietoverkko. Internetin tietoverkon avulla eri puolilla maailmaa asuvat ihmiset voivat vaihtaa ajatuksia ja jakaa kokemuksia, vaikka eivät olisi koskaan tavanneet toisiaan todellisessa elämässä. Samoista asioista kiinnostuneet ihmiset muodostavat niin sanottuja verkko-yhteisöjä. Verkkoyhteisöjä voi syntyä samaa asiaa harrastavien tai opiskelevien kesken, tai ryhmän voivat muodostaa jostain asiasta samoin

kokevat ihmiset. Esimerkiksi kuurosokeilla on THP:n tietoverkossa omat yhteisönsä.

Tietoverkot ja verkkoyhteisöt ovat valtavasti helpottaneet varsinkin erityisryhmien kuten vammaisten tiedonsaantia ja osallistumista. Samanmielisten tai jostain asiasta samoin kokevien kesken verkkoyhteisöt tarjoavat arvokasta vertaistukea. Nurja puoli tietoverkoissa on se, että sen avulla myös monet ääriaineokset löytävät helposti toisensa ja voivat keskenään kannustaa toisiaan julmiin ja epätoivoisiin tekoihin. On epätodennäköistä, että Jokelan ja Kauhajoen kouluampujat olisivat tosielämässä koskaan tavanneet edes yhtä samanlaista hullua.

Ihmisillä on aina ollut tarve muodostaa erilaisia yhteisöä. Internetin avulla se vain tapahtuu nopeammin ja helpommin kuin koskaan aikaisemmin ihmiskunnan historiassa. Onneksi valtaosa ihmisistä on aina jakanut yhteisöjen kautta mieluummin hyviä ja rakentavia kuin pahoja ja tuhoavia ajatuksia. Näin myös tietotekniikan aikakaudella.

Hyvää syksynjatkoa toivottaen,

Tuija Wetterstrand, päätoimittaja■

Vaikeavammaisen oikeus henkilökohtaiseen apuun vahvistuu

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti tiedotustilaisuuden päivää ennen kuin Valtioneuvosto päätti vammaisen henkilön apua koskevan lakiehdotuksen sisällöstä torstaina 10.10.2008. Tilaisuudessa puhuivat lakimies Jaana Husu (vas), peruspalveluministeri Paula Risikko ja Vammaisfoorumin puheenjohtaja Merja Heikkonen, sekä Kalle Könkkölä, joka puuttuu kuvasta.

Teksti ja kuvat Tuija Wetterstrand

Vammaisjärjestöt ovat jo yli 10 vuoden ajan vaatineet vammaisille henkilöille subjektiivista oikeutta henkilökohtaiseen avustajaan. Nyt asiassa ollaan otettu iso askel eteenpäin. Tätä kirjoitettaessa valtioneuvosto ja eduskunta ovat juuri saaneet käsiteltäväkseen uuden henkilökohtais-

ta apua koskevan lakiehdotuksen, joka huomattavasti vahvistaa vammaisten henkilöiden mahdollisuutta saada henkilökohtainen avustaja. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.9.2009. Uuden lain myötä vammaispalvelulaki laajenee. Kehitysvammalain ja vammaispalvelulain yhteensovitta-

mista jatketaan edelleen, mutta uuden henkilökohtaista apua koskevan lain myötä kehitysvammalaki siirtyy toissijaiseksi. Laki takaa vaikeavammaiselle henkilölle oikeuden henkilökohtaiseen apuun ja vahvistaa asiakkaan oikeuksia.

Tärkeä palvelusuunnitelma

Lain myötä palvelusuunnitelmien asema tulee yhä tärkeämmäksi. Jatkossa palvelusuunnitelman laatiminen ja avun tarpeen määrittely sekä palveluiden järjestäminen on saatettava loppuun kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö on ottanut yhteyttä kunnan sosiaalivirastoon henkilökohtaisen avun saamiseksi.

Suurin muutos on se, henkilökohtaisen avun järjestäminen kuuluu 1.9.2009 alkaen kunnan erityisiin palveluihin, kuten nykyisin esimerkiksi tulkkipalvelu. Eli kunta ei voi evätä palvelua määrärahojen puutteeseen vedoten. Edellyttäen tietenkin, että henkilön laissa mainitut edellytykset avun saamiselle täyttyvät. Avun tarpeen määrittelyssä ei ole diagnoosirajoja, vaan siinä arvioidaan pitkäaikaisesta tai etenevästä vammasta tai sairaudesta aiheutuva tarve.

Avun tarve osattava määritellä itse

Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on turvata vammaisen henkilön itse-

näinen elämä. Vammaista henkilöä on itseään kuultava, mutta hänen pitää myös itse osata määritellä tarvitsemansa avun sisältö ja toteuttamista. Henkilökohtainen apu ei ole hoivaa, hoitoa tai valvontaa.

Monille kuulonäkövammaisille tärkeä kohta laissa on maininta, että oikeus henkilökohtaiseen apuun on jatkossa myös henkilöillä, joilla avun tarve on vähäinen, mutta toistuva. Lisäksi avun järjestämistavat monipuolistuvat: vammaisen henkilön ei välttämättä aina tarvitse olla työnantaja vaan apu voidaan järjestää myös palveluseteleillä tai ostopalveluna.

Päivittäisiä toimia sekä työtä ja opiskelua varten apua on järjestettävä vaikeavammaisen henkilön välttämättömyyden tarvetta vastaava määrä. Muista toiminnoista, kuten harrastuksista tai yhteiskunnallista osallistumista varten tuntimäärä on rajoitetumpi, vähintään 10 tuntia kuukaudessa vuosien 2009-2011 aikana ja määrä nousee 30 tuntiin kuukaudessa vuodesta 2011 alkaen.

Merkittävä lakiuudistus

Lakiesitystä on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä Vammaisfoorumi ry:n, Kuntaliiton edustajien sekä muiden alalla toimivien tahojen kanssa.

Vammaisfoorumin puheenjohtaja,

NKL:n järjestöjohtaja **Merja Heikkonen** iloitsee, että lainmuutos on merkittävin vammaisia ihmisiä koskeva lakiuudistus 20 vuoteen. "Edellinen iso asia oli vammaispalvelulain voimaan tuleminen."

Merja Heikkonen pitää tärkeänä sitä, että avun piiriin tulevat nyt myös ne, joille apu ei ole määrällisesti tärkeää, mutta laadullisesti sitäkin enemmän. Hän kertoo esimerkin itsestään: vaikeasti näkövammaisena henkilönä hän kyllä selviää itsenäisesti monista asioista kuljetuspalvelujen ja opaskoiran turvin. "Opaskoira ei kuitenkaan osaa lukea postia tai nostaa rahaa pankkiautomaatilta".

Avustajakeskusten verkostoa suunnitellaan

Laki luo vain puitteet, mutta erilaisia tukirakenteita ja hankkeita tarvitaan jatkossa, että henkilökohtainen apu saadaan toimimaan. Avustajien rekrytoinnissa ja koulutuksessa riittää jatkossa haasteita.

Viiden vammaisjärjestön luotsaaman Sentteri-projektin tavoitteena on luoda maahamme kattava avustajakeskusten verkosto. Sen tavoitteena on, että Suomeen perustetaan kattava henkilökohtaisen avun verkosto, jossa annetaan rekrytointi- ja koulutusapua. Ne olisivat käyttäjien eli vammaisten henkilöiden hallinnoimia.

Kustannuksia vaikea arvioida

Kalle Könkkölä Kynnys ry:stä on tyytyväinen siihen, että lakiehdotus ei ole kompromissi, vaan ratkaisu, joka on myös hyvin toteutettavissa. Lain myötä vaikeavammaisten ihmisten elämä muuttuu oleellisesti, Kalle Könkkölä arvioi. Rahasta on käyty tietenkin tiukkaa väantöä erityisesti Kuntaliiton kanssa. "Toisaalta, asiaa voidaan katsoa myös niin päin, että jos laki toteutuessaan maksaisikin pahimmillaan 300 miljoonaa, niin se tarkoittaisi sitä, että näin iso joukko ihmisiä on ollut heitteillä ennen lain voimaantuloa."

Lain kustannuksista on vaikea vielä sanoa mitään varmaa. Ensi vuodeksi avustajatarpeisiin on varattu reilu 6 miljoonan euroa lisärahaa, jonka arvioidaan riittävän loka-joulukuun tarpeeseen. Palvelujen piiriin on arvioitu tulevan noin 10 000 ihmistä.

Merja Heikkonen kuitenkin muistuttaa, että avustajaa ei haluta sattumanvaraisesti tai kevein perustein, vaan se on vammaisen henkilön ainoa keino elää itsenäisesti ja täysipainoisesti. ■

Maailma on nyt saanut kuurosokean lakimiehen

Ari Suutarla

Lokakuun ensimmäisenä viikonloppuna juhli Suomen Turussa akateemista valmistumistaan oikeustieteen kandidaatti **Riku Heikki Virtanen**. Tämä Hämeenkyröstä lähtöisin oleva nuori mies on tiettävästi maailman ensimmäinen kuurosokeana opintiansa kulkenut, nyt juristiksi valmistunut henkilö.

Riku Virtanen on erikoistunut ihmisoikeusasioihin ja kansainväliseen vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen. Hän oli muun muassa mukana Suomen valtuuskunnassa Yhdistyneissä Kansakunnissa, kun vammaissopimusta valmisteltiin. Lisäksi hän on tutkinut vammaisten ihmisoikeuksia Euroopan Unionin seitsemässä maassa. Viimeisin opinahjo on ollut Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Riku Virtanen on suhtautunut sekä opiskeluunsa että nyt valmistumiseensa matalalla profiililla eikä halua mitenkään korostaa kuulonäkövammaisuuttaan.

Pienessä Riku Virtasen lähipiirin juhlassa hänen entinen rehtorinsa Tampereen klassisesta lyseosta ei voinut olla muistelematta tilannetta, jossa nuori poika Riku seisoisänsä kanssa rehtorin kanslian ovella ja isä tarjosi poikaansa lukioon. Rehtori Paarlahti iloitsi kyyneliin asti omasta siviilirohkeudestaan ottaa kouluun kuurosokea poika, vaikka ei ollut yhtään ennakkotapausta, johon olisi voinut tukeutua.

Riku Virtanen on järjestöaktiivi. Hän on muun muassa vammaisten kansalaisten ihmisoikeusjärjestö Kynnys ry:n hallituksessa, samoin Vammaisten ihmisoikeuskeskus Vikessä. Myös Suomen Kuurosokeiden hallituksessa hän on ollut hankkimassa järjestökokemusta.

Riku Virtasen juhlaan olivat lähettäneet kirjalliset tervehdyksensä Maailman Kuurosokeiden Liiton presidentti **Lex Grandia**, Euroopan Kuurosokeiden Liiton pääsihteeri **Geir Jensen**, Suomen Kuurosokeat ry:n toi-

minnanjohtaja **Kai Leinonen** sekä De Blindas Vänner - Sokeain Ystävät ry:n puheenjohtaja **Ture Tähtinen**. Sekä Tampereen klassinen lyseo että Sokeain Ystävät muistivat juhlijaa tunnustusapurahoin. Juhltaa vei keskeisesti eteenpäin Riku Virtasen opiskelutoveri ja Kynnys ry:n puheenjohtaja, oikeustieteiden kandidaatti **Jukka Kumpuvuori**. Paikan päällä tervehdyksensä esittivät Kynnys ry:n toiminnanjohtaja **Kalle Könkölä** ja allekirjoittanut **Ari Suutarla**.

Onnittelut!■

Riku Virtanen (oik) ja Ari Suutarla osallistuivat 29.9.2006 mielenosoitukseen, missä vaadittiin vaikeavammaisille subjektiivista oikeutta henkilökohtaiseen avustajaan. Vammaisjärjestöt eivät tuolloin olleet yksimielisiä vaatimuksen sisällöstä, koska se olisi jättänyt avun ulkopuolelle henkilöt, jotka tarvitsevat apua määrällisesti alle 20 tuntia viikossa. Mielenosoitukselta oli juttu Tuntosarvessa nro 10/2006. Kuva: Tuija Wetterstrand.

Viisi kysymystä

Koonnut Aatos Ahonen

1. Missä Suomen kaupungissa sijaitsee Amos Andersonin taidemuseo?
2. Minkä alan arvostetuimpana palkintona pidetään Michelin-tähteä?
3. Mitkä saaret kenraali Galtieri yritti vallata vuonna 1982?
4. Mitä sarjakuvaa Ola Fogelberg aikoinaan piirsi?
5. Mikä on maailman yleisin kengännumero?

Vastaukset

1. Helsingissä
2. Ravintola-alan
3. Falklandinsaaret
4. Pekka Puupäättä
5. 36,5■

Muistutus: Kunnallisvaalit 2008!

Vaalipäivä on sunnuntai 26.10.2008. Äänestyspaikat ovat avoinna klo 9-20.

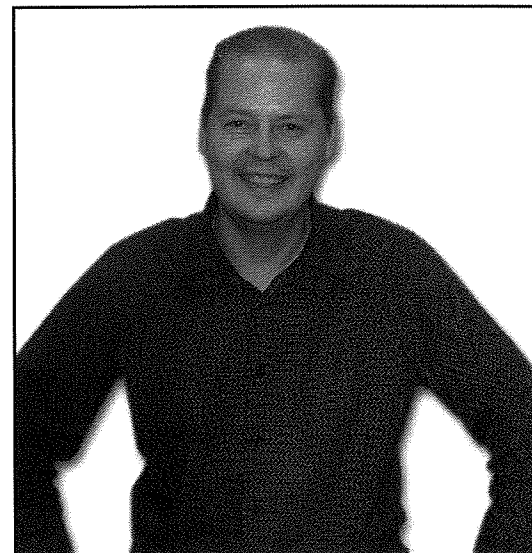
Ennakkoäänestysaika on 15.-21.10.2008. Ennakoon voi äänestää esimerkiksi kunnan virastoissa ja postikonttoreissa.

IT-tuki esittäytyy

Merja Kovanen

Tieto- ja viestintäteknologian tukipalvelujen IT-tuki toimittaa tietokoneita kuurosokeille asiakkaille koko maahan sekä antaa koneisiin liittyvää teknistä neuvontaa. IT-tuessa työskentelee IT-päällikkö ja neljä IT-asiantuntijaa, joilla jokaisella on omat vastualueensa. IT-tuki huolehtii myös Suomen Kuurosokeat ry:n henkilöstön tietokoneista ja yhdistyksen tietoverkoista.

IT-päällikkö Marko Vainioma

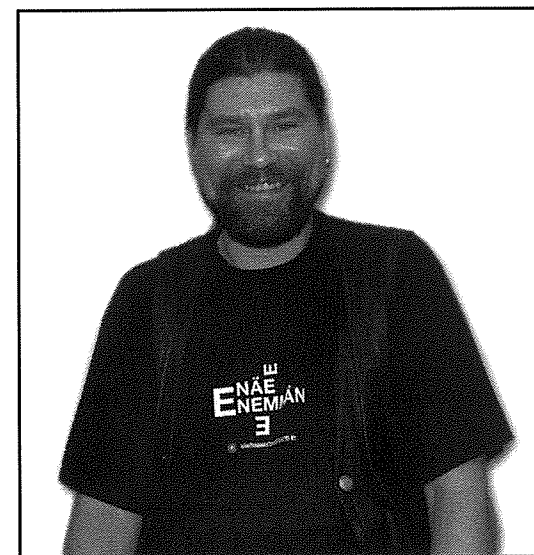

Elokuussa 2007 työnsä aloittanut IT-päällikkö Marko Vainioma vastaa Tieto- ja viestintäteknologian tukipalveluista, niiden kehittämisestä ja taloudesta sekä toimii IT-asiiantuntijoiden esimiehenä. Marko palvelee

myös Keski-Suomen aikuisasiakkaita. Markon työpiste on Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskuksessa Jyväskylässä.

Vaajakoskella asuvalla Markolla on aiempaa työkokemusta teknisen alan suunnittelu-, koulutus- ja esimiestehtävistä yritysmaailmassa. Parhaana asiana työssään Marko pitää yllätyksellisyyttä, ei ole kahta samanlaista päivää.

IT-vastaava Seppo Tero

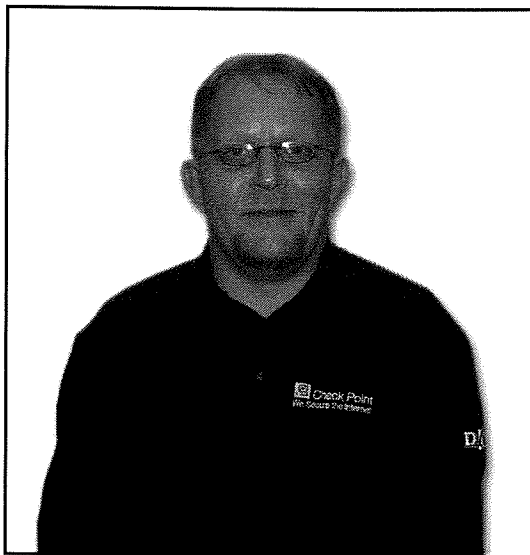

Seppo palvelee Pirkanmaan, Satakunnan, Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin kaikkia asiakkaita sekä koko Suomen ruotsinkielisiä. Hänen työhönsä kuuluu myös

Kuurosokeiden Toimintakeskuksen verkon ja työpisteiden IT-tuki. Tarvitessa Seppo toimii IT-päällikön sijaisena. Sepon toimipiste on Tampereella mutta suuri osa työajasta kuuluu reissun päällä.

Seppo aloitti työt yhdistyksessämme maaliskuussa 2000. Hänellä on aiempaa työkokemusta mm. aikuiskouluttajana. Mies asustelee Nokialla. Eniten työssään Seppo nauttii asiakkaiden tapaamisesta. Työmotto: "Asiakastyö on koko homman suola".

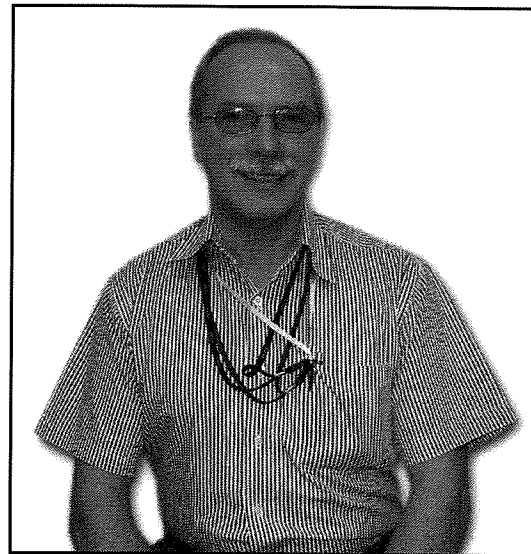
IT-asiantuntija Rauno Jäntti

Rauno työskentelee koko maan lasten ja nuorten sekä Itä-Suomen ja Kainuun aikuisasiakkaiden IT-tukena. Hän osallistuu myös Kuulonäkövammaisten kuntoutuskeskuksen syntymästään kuurosokeiden nuorten ja aikuisten kuntoutustyöhön. Yhdessä Markon kanssa hän huolehtii lisäksi Jyväskylän toimipisteen verkoista ja työasemista.

Rauno on pitkäaikainen työntekijä, sillä hän aloitti yhdistyksen palveluksessa jo vuonna 1995. Monipuolinen Rauno on aiemmin mm. rakentanut siltoja ja toiminut puuseppänä. Rauno asuu Jyväskylässä. Raunan työmotto: "Asioilla on tapana järjestyä."

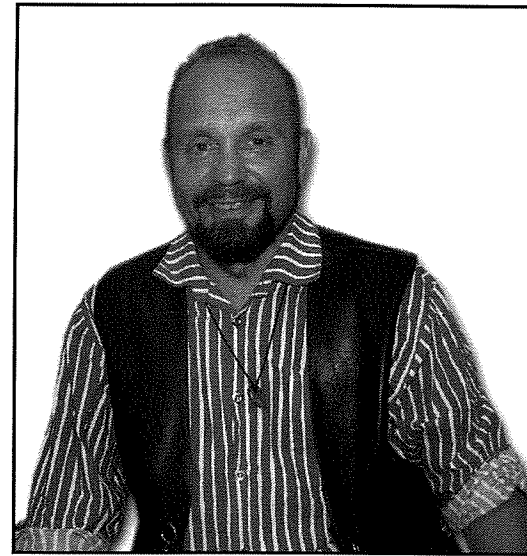
IT-asiantuntija Mariano Mineo

Keskustoimistolla liriksessä tukikohtaansa pitävän Marianon alueeseen kuuluvat pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan asiakkaiden lisäksi Turun seudun, Hämeen ja Etelä-Karjalan tietokoneen käyttäjät.

Mariano on ollut yhdistyksen palveluksessa seitsemän vuotta. Aiemmin hän työskenteli IT-alalla eri yrityksissä sekä tulkkina. Riihimäellä asuvan Marianon mielestä parasta hänen työssään on asiakkaiden kiitollisuus ja tyytyväisyys. Tietokoneiden kanssa kaikki ei suju aina suunnitelmien mukaan ja Marianon motto onkin: "Per aspera ad astra eli vaikeuksien kautta voittoon."

IT-asiantuntija Kalle Kiviniemi

- Kalle työskentelee enimmäkseen keskustoimistolla liriksessä, jossa hän ylläpitää henkilöstön tietokoneita ja verkkoa. Hän huolehtii myös taloushallinnon koneista ja ohjelmista koko yhdistyksessä. Merkittävän osan ajastaan Kalle kuvaa ja työstää erilaista tiedotusmateriaalia, sillä hän tuottaa mm. Tuntosarven ja Jäsenkirjeen viittomakieliset versiot ja IT-viittomistoon liittyvät kuvamateriaalit. Kalle tekee tarvittaessa myös asiakastyötä.

Helsingissä asuva Kalle on aloittanut työt yhdistyksessä vuonna 2004. Aiemmin hän työskenteli graafikkona mainostoimistossa. Parasta Kallen mielestä hänen työssään on tehtävien monipuolisuus. Käänteissään nopea Kalle ei vähästä hätkähdä. Työmotokseen hän ilmoittaa ytimekkäästi: "Uudestaan". ■

Anna palautetta IT-toiminnasta!

Suomen Kuurosokeat ry:n hallitus on perustanut IT-seurantatyöryhmän. Työryhmään kuuluvat **Aatos Ahonen** työryhmän pj., **Seppo Tero** IT-vastaava, **Marko Vainiomaa** IT-päällikkö, tietokoneiden käyttäjien edustajana **Marja Kuosmanen** ja kuntouttamispuolen edustajana **Kaija Pekkanen**.

Työryhmän tavoitteena on koko IT-toiminnan kehittäminen ja laadun seuranta. Se seuraa asetettuja tavoitteita ja raportoi RAY:lle. Työryhmä toimii linkkinä jäsenien, hallituksen ja kuntoutustoiminnan välillä ja tekee myös esityksiä hallitukselle.

IT-seurantatyöryhmä haluaa kehittää koko IT-toimintaa ja pyytää siksi käyttäjiltä palautetta. THP on perustanut palautetta varten oman sähköposti-osoitteen, jota kautta palautetta voi lähettää anonyymina, eli tuntemattomana. Alueelle ei tarvitse erikseen liittyä, ainoastaan lähettää sähköpostia osoitteeseen:

sks-it-palaute@thplst.nkl.fi

Tähän osoitteeseen lähetetyissä viesteissä ei näy lähettäjän nimeä tai sähköpostiosoitetta.

Palautteet ohjautuvat Aatos Ahoselle, Kaija Pekkaselle ja Marko Vainiomalle. IT-seurantatyöryhmä toivoo palautetta kaikesta yhdistyksen tarjoamasta IT-palvelusta. ■

Uusia apuvälineitä kaivataan eniten kommunikaatioon ja tiedonsiirtoon

*Tuija Wetterstrandin lyhennelmä
Kristina Forsbergin apuvälineky-
selyn koosteesta*

Apuvälinekysely postitettiin kaikille Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille (350 kpl), vastauksia tuli 87 kpl. Kyselyyn vastattiin nimettömänä. Kyse-
lyn ulkopuolelle rajattiin varsinaises-
ti tietokoneen kanssa käytettävät
apuvälineet sekä pelkästään työhön
tai opiskeluun liittyvät apuvälineet.
Tietoteknisiä laitteita koskevia vas-
tauksia tuli kuitenkin runsaasti ja ne
on välitetty IT-päällikölle.

Vastausohjeissa kerrottiin esimer-
kein, mitä apuvälineet ovat. Vastaa-
jat pyydettiin mahdollisimman tarkko-
ja tietoja, kuten apuvälineen merkki,
malli ja kauanko se on ollut vastaa-
jan käytössä. Laitetietojen etsiminen
oli huonolla näkökyvyllä ilmeisen han-
kalaa, joten näitä tietoja apuvälineis-
tä oli hyvin harvassa vastauksessa.
Kyselyn vastausten pohjalta ei siten
pystytä tekemään suosituksia toimi-
vista apuvälineistä tai esittämään
valmistajalle tietyn merkkisen ja malli-
sen välineen kehittämistarpeita. Sen
sijaan vastauksista sai paljon tietoa

apuvälineiden toimivuuteen ja korjaut-
tamiseen liittyvistä seikoista, käyttäji-
en toiveista ja tarpeista sekä arkipäi-
vän elämään liittyvistä ongelmista.

Apuväline on hyvä, kun se toimii

Hyvin toimiviksi apuvälineiksi koet-
tiin hälytysjärjestelmä, valkoinen kep-
pi, kello, kuulolaite ja suurennuslasi.
Ne liittyvät arjen turvallisuuteen ja
auttavat kommunikoinnissa, tiedon-
saannissa ja liikkumisessa.

Eniten ongelmia vastaajilla oli kuulo-
laitteiden, kellojen, induktiosilmukoi-
den ja hälytysjärjestelmien kanssa.
Ongelmien syynä oli usein joku huo-
no tekninen ratkaisu, kuten liian pie-
net osat, joita ei tuntoaistilla helposti
havaitse. Osalla toimivuusongelmat
johtuivat siitä, että vanha apuväline
olisi pitänyt päivittää uuteen.

Induktiosilmukoiden toimintahäiriöt joh-
tuivat monista syistä: asunnon laittei-
den tuottamista häiriöistä, laitteistojen
yhteensopivuusongelmista ja viallisis-
ta laitteista tai virheellisistä asennuk-
sista. Kiinteästi asennetuissa indukti-
osilmukoissa olivat toimintaongelmat

parilla vastaajalla alkaneet selkeästi
digi-tv-aikaan siirtymisen myötä.

Kuulonäkövamman vuoksi apuvälinei-
den korjauttaminen on vaikeaa. Yhte-
ystietoja on vaikea löytää ja saada kon-
takti oikeisiin tahoihin, joten usein sii-
nä tarvitaankin avustajaa. Korjauksen
viivästyminen tai pitkä kesto on hai-
tannut elämää ja vaarantanut turvalli-
suuden. Varalaitteita korjauksen ajak-
si saa yleensä vain kuulolaitteille ei-
vätkä nekään aina ole sopivia.

Uusia apuvälineitä kaivataan eniten
kommunikaatioon ja tiedonsaantiin,
erityisesti matkapuhelimen käyttöön
liittyviä apuvälineohjelmia ja kaulain-
duktiosilmukoita. Lisäksi kaivataan
suurennuslaitteita, kuten lukutelevisi-
oita, elektronisia lukulaitteita ja suu-
rennusraseja sekä kuulon apuvälinei-
tä, kuten toimivia induktiosilmukoita
ja FM-laitteita, sekä erilaisiin kodin
päivittäisiin toimintoihin liittyviin teh-
täviin sopivia apuvälineitä.

Kaikilla vastaajista ei kuitenkaan ol-
lut tietoa, mitä kaikkia apuvälineitä
on olemassa.

Käytönopetusta ja tietoa kaiva- taan lisää

Osaa apuvälineistä ei käytetä, yleen-
sä siksi, että niistä ei ollut enää apua.
Laitteet olivat liian tehottomia tai
näkö- tai kuulovamma oli edennyt niin

vaikeaksi, ettei hyötyä olisi enää
mistään välineestä. Apuvälineet saat-
toivat myös olla rikki tai niiden käy-
tönopetus puuttui.

Lehtitoiminnan kannalta huolestutta-
va tulos on se, että Daisy-kuuntelu-
laitteiden käyttöä ei koeta helpoksi
ilman kunnon perehdytystä. Jotkut
kertoivat, että laite oli vielä lähes
käyttämätön, koska eivät olleet vie-
lä opetelleet sen käyttöä. Joku myös
harmitteli, ettei osaa hyödyntää lait-
teen kaikkia mahdollisuuksia.

Tietoa tarjolla olevista apuvälineistä
kaivataan lisää ja myös mahdollisuut-
ta kokeilla ja testata eri välineitä.
Riittävää käytönopetusta pidettiin
erittäin tärkeänä. Tarvetta opetuk-
seen olisi mm. Daisy-soittimen, Me-
mona-muistiinpanolaitteen, digi-tv:n
kuulovammais-tekstityksen ja ääni-
tekstityksen sekä tietokoneen ja sen
ohjelmien käytössä. Näkö- ja kuulo-
vamman vaikeusasteista riippuu pal-
jon se, miten eri apuvälineitä voidaan
hyödyntää. Riittävän hyvällä näön-
jäänteellä voi käsitellä johdollisia lait-
teita suhteellisen helposti, mutta täy-
sin sokea tai vaikeasti heikkonäköi-
nen hyötyisi parhaiten langattomista
ratkaisuista.

Muutama vastaaja halusi myös muis-
tuttaa, että henkilökohtaista, näkevän
ihmisen apua ei voi korvata kaikissa
toimissa millään apuvälineellä. ■

Arvoitusten monet kasvot

Tuula Hartikainen

Olen aina ollut runojen ystävä. Runojen kautta innostuin tutustumaan arvoituksiin. Olin niitä jo aikaisemminkin lukenut ja joissakin tilaisuuksissa arvuutellut. Kirjastosta löytyi kaksi arvoituksista kertovaa kirjaa. Niistä löysin tietoa myös arvoitusten historiasta. Minusta on ihmeellistä, miten sanoilla ”leikkien” ja muutamalla lyhyelläkin lauseella saadaan kuvattua jotain asiaa niin osuvasti.

Yleistä arvoituksista

Vanhat arvoitukset liittyivät jokapäiväiseen elämään. Arvoituksia arvuuteltiin talvi-iltoina seuraleikkien tapaan. Se oli suosittua ajankulua varsinkin nuorten keskuudessa. Yksi henkilö poistui huoneesta ulos ja muut sopivat kysymyksistä. Kerrotaan, että jopa sulhaselta kysyttiin arvoituksia ja jos hän ei tiennyt oikeita vastauksia, hän ei saanut neitoa itselleen! Tottunut arvoituksien ratkoja tiesi, että arvoituksiin liittyy kaksi pääainesta. Perusaineksella eli arvoituksen esineellä oli tarkoitus johdattaa arvaaja harhaan ja vaikeuttaa arvaamista. Täydentävällä aineksella päästiin arvoituksen oikeaan ratkai-

suun. Henkilöt, jotka eivät tienneet arvoituksiin oikeita vastauksia, lähetettiin häpeäpaikkaan eli Hymylään. Häpeäpaikasta tunnetaan monia muitakin nimityksiä. Häpeäpaikkaan menoon liittyy loru, jossa menijällä on hiiri hevosena ja huhmar hattuna. Osa paikalla olijoista muuttui Hymylän väeksi ja loru eteni häpeäpaikkaan menijän ja Hymylän väen kesken kunnes se lopulta päättyi siihen, että arvoitusten oikeat vastaukset käytiin läpi.

Suomalaisia arvoituksia kultaa korkea runollisuus, sanonnan selkeä ytimekkyys ja leppeä huumori. Samoista arvoituksista on monia eri versioita, kirkonkelloihin liittyvistä arvauksista on löytynyt 41 eri versiota. Tänä päivänä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa on noin 100 000 arvoitusta. Viimeisten vuosikymmenten aikana arvoituksia on tutkittu myös tieteellisesti.

Arvoituksien keruun uranuurtaja

Ensimmäisenä suomalaisena arvoitusten maailman löysi teologi, filosofian maisteri **Christfrid Ganander**

(1741–1790). Ganader tuli Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevan Rantsilan kappalaiseksi vuonna 1775 ja toimi virassa kuolemaansa sakka. Pääosan elämäntyöstään hän teki Rantsilassa ollessaan. Ganander julkaisi keräämistään arvoituksista 378 arvoitusta käsittävän vihkosen vuonna 1783. Siihen aikaan millään muulla kansalla ei ollut kerättynä kirjalliseen muotoon yhtä monta arvoitusta. Gananderin mielestä oli tärkeää, että vanhat arvoitukset kootaan ja, että lukutaitoa edistetään.

Gananderin jalanjäljillä

Kuusikymmentä vuotta myöhemmin **Elias Lönnrot** julkaisi kirjan arvoituksista, jotka hän oli kerännyt omilta runonkeruumatkoiltaan. Lönnrotin kirjan perustana oli Gananderin Arvoitusvihkonen. Lönnrotin kirjassa on 1648 suomalaista ja 135 virolaista arvoitusta. Seitsemän vuotta ensimmäisen arvoituskokoelmansa jälkeen Lönnrotilta ilmestyi uusi ja laajempi arvoituskirja, jossa oli 2188 suomalaista ja 189 virolaista arvoitusta. Elias Lönnrot on kirjoittanut määritellensä arvoituksia: ”Se, mitä suuretiede, matematiikka on oppineissa kouluissa, sitä ovat arvoitukset kansan kotikouluissa. Molemmat harjoittelevat tunnetuista oloista käsittämään tuntemattomia.”

Arvaatko oikein?

Lopuksi laitan neljä suomalaista ja yhden virolaisen arvoituksen arvatavaksi.

Mikä se on...

1. Aamulla kävelee neljällä, päivällä kahdella, iltasella kolmella jalalla? (Ihminen)
2. Maalla kaatuu ja vedessä seisoo? (Verkko)
3. Hakkaa päivät, hakkaa yöt eikä yhtään lastua saa? (Kello)
4. Ohut kuin lauta, kulkee maata ja merta eikä ole suuta eikä vatsaa, itse hän kysyy ja vastaa? (Kirja)
5. Pitkem puid, pitkem maid, maddalam ma rohto (suomeksi: Pitempi puita, pitempi maita, matalampi maan ruohoa?) (maantie, polku, ura)

Vastasitko oikein vai jouduitko lähtemään Hymylään häpeäpaikkaan?!!

Lähteet:

Suomen kansan Arvoituskirja (WSOY, 1990), toimittaneet Martti Haavio ja Jouko Hautala.
Suomen kansan Arvoituksia (Sime-liuksen perillisten painosta 1884 ja Weilin+Göös 1982). Koonnut Elias Lönnrot. ■

Lomaleiri Orilammella

Kauko Ronkainen

Loma- ja perheleiriä vietettiin heinäkuun alkupuolella Orilammen leirikeskuksessa Vuohijärven rannalla Repoveden kansallispuistossa. Majoituiimme rivitalomallisiin asumuksiin. Ryhmässämme oli kaikkiaan 39 henkilöä tulkit mukaan lukien. Sää suosi leiriviikkoa, vain kevyt kesäsade saatiin eräänä iltapäivänä. Muuten oli aurinkoista ja lämpötila oli 20 asteen molemmin puolin.

Kahtena päivänä retkeilimme Vuohijärvellä, joka on 25 kilometriä pitkä ja syvimmältä kohdalta 40 metriä. Ensimmäisenä retkipäivänä menimme Vuohijärvelle kolmessa veneessä, joita moottoriveneet hinasivat. Rantauduimme, ja kävelimme Olhavan kallioputouksen juurella, joka on 50 metriä korkea suoraa pystyseinää. Kalliokiipeilijät treenailevat seinämällä. Sitten ylitimme Mustavuoren, joka oli vaikea-kulkuista maastoa. Oli paljon kivenlohkareita, ja askeleitaan sai tarkkaan sovitella. Oppaan hämmästykseksi kaikki kuitenkin kävelivät reitin urhoolisesti. Rannassa söimme makoisaa lohisoppaa ja joimme nokipannukahvit.

Toisena retkipäivänä olimme isomalla paatilla Kultareitti-risteilyllä. Rantauduimme nokipannukahveelle. Tulomatkalla poikettiin kappeliin ja **Ludvig Löppösen** "luolaan". Ludvig Löppönen eleli 100 vuotta sitten. Hänellä oli kesäpaikkanaan tasainen kalliolaatta veden äärellä, jonne hän tuli keväällä. Siinä veden äärellä hän vietti kesää ja syksyllä hän palasi taas töihin rautatielle. Hänellä oli tapana kesänviettopaikalle tultuaan ensimmäiseksi tervata jalkapohjat. Ilman kenkiä hän liikkui koko kesän.

Kolmas retki suuntautui Mäntyharjun puolelle Tyryn viinitilalle. Siellä tutustuimme ensin ympäristöön, sitten saimme maistaa tilan valko- ja punaviiniä. Tilalla on 15000 marjapensasta. Siellä myydään myös läheisen tilan villisian lihaa.

Joka ilta oli mahdollisuus saunomiseen. Käytävissä oli allassauna, rantasauna ja savusauna. Niin minulle kuin monelle muullekin leiriläiselle savusauna oli uusi kokemus. Siitä pulahdettiin lähdelampeen, jonka vesi on juomakelpoista. Leiripaikassa oli myös ravintola, jonne iltaisin kokoonnuttiin pistämään jalalla koreasti ja rupattelemaan. Leiriohjelma oli sopivan väljä, niinpä jäi aikaa rupatteluihin ja pieniin lepohetkiin kämpällä. Mukavan leppoisisassa ja rennossa tunnelmassa nautimme leiriviikosta ja toistemme seurasta. ■

Jutaajien matkassa ylä- ja alamäkeä

Pekka Juusola

Jutaajien puheenjohtaja **Aatu** oli vastassa, kun joukkomme **Anita**, **Unski** ja **Juupekk**a tuli yöjunalla Rovaniemen asemalle. **Timppa** Enontekiöltä vielä puuttui, mutta aikamme odoteltuamme tuli pohjoisen linja-auto Timppa mukanaan. Oli 16. elokuuta.

Joukkomme lähti matkaan kohti Posiota. Metsähallituksen vuokrattava erämökki Kitkajärven rannalla Posiolla toimi vaelluksemme tukipisteenä. Mökissä oli tarvittavat keittiövälineet ja sähköä tuli aggregaatista. Kitkajärven rannassa oli rantasauna ja vene. Puuvaja oli puolillaan valmiiksi pilkottuja pikkupuuta. Parasta mökissä oli loistava takka, joka varasi ja piti lämpöä pitkät ajat, sillä viime kesähän ei helteillä hemmotellut.

Lauantai-iltapäivä meni kämppään ja ympäristöön tutustumiseen sekä tietysti saunan lämmittelyyn. Mutta heti sunnuntaina aamupäivällä pakkasimme eväät, kartat ja navigaattorit päiväreppuun ja sitten menoksi. Onhan jutaaminen Jutaajien säännöissä se tärkein kohta. Jos kaikki lukijat eivät tiedä, että mikä se navigaattori on, niin minäpä kerron lyhyesti. Navi-

gaattori on kompassia parempi kännykän kokoinen vehje, jossa näkyy maaston muodot kuten polut, tiet, järvet ja joet. Navigaattori myös näyttää maaston korkeuserot metreissä ja kertoo, kuinka pitkästi on milloinkin kävelty. Aatulla ja Timpalla oli kummallakin nämä nykyaikaiset suunnistamisvälineet. Usein he kulkivatkin muiden edellä nokka kiinni navigaattoreissaan, tiiraillen ympärilleen kuin jäniskoirat metsämiesten edellä. Toki on huomautettava, että nämä "jäniskoirat" jäivät usein myös jälkeemme, sillä huonolla näöllä navigaattoreista on vaikea nähdä. Turvallisuusvajetta ei päässyt syntymään, sillä Unski tiiraili nokka kiinni paperikartassa.

Ensimmäinen jutaamispäivä oli kaikkein lämpimin, ja matkaakin kertyi noin 18 kilometriä. Vaelsimme niin umpimetsässä, kivilouhikoissa kuin Kitkajärven rantaviivan hiekalla. Välillä jalkojen alla oli myös soratietä, välillä asfalttia.

Varjoja paratiisin yllä

Maanantaina alkoivat vastoinkäymiset minun osaltani, kun sain kantapäähäni verisen hiertymän. Jalkani oireili jo

aamusella, mutta siitä huolimatta lähdimme kaikki kävelemään Posion keskusta noin 7 km matkan. Täydenimme ruokavarastoja, ja minä löysin apteekista tosi tehokkaat hiertymälaastarit. Mutta jalkani oli jo ennättänyt kiipeytyä niin pahoin, että meidän oli pakko ottaa tilataksi takaisin mökille.

Sairastelut eivät suinkaan loppuneet tähän, sillä nyt meitä alkoi onni potkia oikein piikkarit jalassa. Tiistain vastaisena yönä sairastui Aatu karmeaan vatsatautiin. Ei ollut Aatusta aamun jutaamiseen, mutta eipä ollut seuraavana iltana enää Anitastakaan, kun vatsatauti tarttui häneen. Keskiviikkoiltana oli minun vuoroni sairastua ja arvatkaapa naurattiko minua? Ei takuulla! Nyt minä istuin vuorostani sängyn reunalla valmiina ryntäämään ulos oksentelemaan. Kaikilla oli myös kuumetta ja todella kurja olo. Torstai-iltana oli Timpan vuoro käydä lävitse oksentelu, ripuli ja kuumeilu. Ainoa porukasta, jota onni potkaisi vain huopatossulla oli Unski. Unski ainoana ei sairastunut vatsatautiin ja hän jutasikin joka päivä 6-12 km lenkkejä, saaden seurakseen aina sen, joka ei ollut juuri silloin sairastamisvuorossa.

Huomioita kommunikaation sujuvuudesta

Koska meillä jokaisella on eriasteinen kuulonäkövamma, niin kommu-

nikaatio ei aina pelannut toivotulla tavalla. Joskus se oli melkein mahdotonta, kun keskustelu rönnsyili niin, että saattoi syntyä kaksi toisilleen huutavaa ryhmää. Ei siinä kukaan ilkeyksissään huudellut, mutta huutamisesta oli apua huulion ymmärtämiselle. Erään kerran laitoin oman kännykkäni pöydälle ja kytkin melumittauksen päälle. Tulos oli se, huutomme näytti usein jopa 98 desibelin arvoja.

Älköön nyt kukaan ajatelko, että keskustelumme oli pelkkää jatkuvaa huutamista. Sitä vaan ei voinut koko viikon ajan istua kiltisti pöydän ääressä ja käsi pystyssä pyydellä puheenvuoroja. Välillä kyllä tuli mieleeni, että jos siellä olisi ollut jokin normaalikuuloinen luomukorva, niin varmaan hän olisi ulisten pötkinyt pakoon lähimmälle juna-asemalle!

Turvallisuus koetuksella

Ainakin omalta kohdaltani liikkumisnäkö on heikentynyt niin, että umpimetsässä minun oli pakko pitää kiinni Aatun repusta, että pysyin matkassa.

Yöllä ulkohuussissa käynti oli hankalaa ja vaarallistakin. Sähköä tuova aggregaatti oli pakko sammuttaa yöksi ja käymälään oli 30 metriä mökistä pitkin pimeää, mutkittelevaa polkua. Oli minulla taskulamppu matkassa, mutta minun näölläni ei siitä enää ollut paljon hyötyä. Vain jaloilla polkua tunnustel-

len löysin käymälän ja takaisin mökille. Toisella kertaa kävelin paluumatkalla mökin ohi. Kun tajusin harhautuneeni, niin vannotin itseäni, että mitään hätiköityä ryntäilyä ei saa tehdä. Parinkymmenen minuutin ajan yritin tehdä pieniä tunnustelevia matkoja sinne, missä arvelin mökin olevan, mutta ilman tulosta. Onneksi olin sentään laittanut kuulolaitteen korvaani. Ajattelin, että yritän heitellä pikkukiviä mökin suuntaan ja kuunnella, mistä mahdolliset napsahdukset kuu-

luvat. Kiviä en löytänyt, mutta käpyjä kuitenkin ja niillä koitin osua mökkiin, mutta tuloksetta. Vasta kun kello tuli viisi aamulla ja päivä vähän valkeni erotin mökin harjakaton vaalenevaa aamutaivasta vasten.

Kun sitten lopuksi istuin mökin veranнан penkille, niin mietin jutun opetusta. Seuraavan kerran jos jutaajat joutuvat samanlaiseen majoitukseen, niin olisi aivan paikallaan vetää turvallinen naruaite mökiltä käymälään. ■

Tietä riittää kuljettavaksi.

Ansaittu lepotauko.

Parasta mökissä oli takka.

Herkutteluhetki.

Sivun 19 ja takakannen kuvat ovat kaikki Anita Palon kokoelmista.